

Michel Božiković

Osa

Ostajete ležati na brdašcu, pola noći, u međuvremenu, kada nakratko dođete sebi, hodate dalje, ne znate je li to bila ispravna odluka, ne upucati se, i opirete se, opirete se cijelu noć, svaki puta kada dođete svijesti, krug s lijeva na desno i natrag i uvijek u krug, život, smrt, kakva je, dovraga, uopće razlika? Jasno, mora se živjeti koliko god dugo se može, a mjesec i otok ne ostavljaju šansu, pogled je presnažan, vječnost, do kosti.

Onda ponovo legnete, s pištoljem na srcu i s mislima uz obitelj, roditelje, braću, ponekad uz djevojku, za koju mislite da je volite, ali to su vizije, koje zaokupljaju, vizije roditelja, kako stoje pred vlastitim grobom i gledaju vas dolje, slomljeni, braća su blijeda i u jednom trenutku mijenja se svjetlost, Mjesec više ne sjaji, očajnički se bori protiv Sunca, koje isijava ružičasto, što vam slama srce, i ponovo znate da želite živjeti i još jednom doživjeti to, čujete zujanje, lagano zujanje zvončića i sve je opet nestalo, pomišljate da halucinirate, što ne bi bilo čudno nakon tri dana bez sna, nakon jedne noći u kojoj ste ležali budni kao vrač u transu, suicidalni šaman bez znanja svojih predaka, i poželite da imate njihova sredstva za pomoć, odletjeli biste i ne biste osjećali bol, možda biste skočili i probudili se u krevetu, tisuću kilometara sjeverozapadno, dalmatinski Castaneda, ali tada je ne biste vidjeli, malu osu, koja vam leteći u cik-cak prilazi; što pobogu ona radi ovdje, pitate se, ovdje nemaš ništa za jesti!

Budalice, htjeli biste joj doviknuti, i naviru vam suze zbog tog majušnog stvorenja, kako je nježna, a opet živi svoj život bez gundanja, bez ako i ali, pa se spusti na vrh čizama nakon što je napravila jedan, dva kruga oko vas, čini se kao da ona zna u kakvom ste jadnom stanju, želite je zagrliti zbog njezine prisutnosti, to malo biće, i počinjete razgovarati s njom, Franjo jebeni Asiški, zaboga, ne, ovo je život koji se isplati živjeti, makar samo i kako biste ubijali druge, kao osa, taj mali, nasilni ubojica.

Djevojka je plakala ove noći, u slikama pred trećim okom, plakala je i sigurni ste da je imala isti san, i roditelji, jer u međuvremenu su pronašli poruku i proveli ovu noć u

strahu, i mrzite se zbog toga, kako ste im to mogli napraviti, majčine suze, očeva briga, zbog ničega, ali mogli ste im reći da želite u rat, umrijeti za domovinu, u kojoj nikada niste živjeli, što od vas nitko nije tražio, braniti, štiti, koga, ideju, ideal? I pomišljate na Franca, tog kretena, i na sve mlade muškarce i žene iz cijele Europe i cijeloga svijeta, koji su došli kako bi branili ljude, koji su zaslužili bolje, gdje su sada oni, ti muškarci i žene iz Europe i cijeloga svijeta, gdje je njihova pomoć, rekli biste roditeljima i oni bi možda uvidjeli, ali to niste učinili, ni zato što ne biste dobili auto, ni u kom slučaju.

Osa miriši suze, osjeća bol, i dalje sjedi ondje, i kada je zamolite da priđe bliže, nećete je zdrobiti, onda zamahne krilima, lagano se podigne poput malog helikoptera, usmjeri krila prema naprijed i približi vam se mirno, a vi ne znate biste li ispružili ruku ili biste je time prestrašili, ali ona se ne boji, nimalo, približava se, omirisuje cijev pištolja, sviđa joj se sumpor, vražićak, i vidite njezina kliješta, znate da njima ubija druga bića, jednostavno ih prepolovi, i izgleda kao da ispituje pištolj kako bi saznala niste li na jednak način naoružani.

Spušta se na lijevu podlakticu, na meku kožu, koja se na jutarnjem suncu, koje sve preplavlja crvenom, polako zagrijava i svijetli gotovo narančasto, i gleda vas iz tisuću očiju kao da vam želi reći da je bila ispravna odluka nastaviti živjeti, jer je i ona predodređena za život i ne možete znati kada će doći ptica i pojesti je ili kada će vas ubiti neprijatelj, samo nastavi, kao da govori, jedi, ubijaj i umri, kada za to dođe vrijeme.

Sunce je ponovo pobijedilo u borbi, rastočilo je Mjesec i možete prepoznati lanac otoka u daljini, kako su utonuli u zrake, i crveno postaje sve intenzivnije, i onda izbija, podiže se samorazumljivo, crvena linija proteže se preko otoka i vidi, to je Sunce, kaže osa i gleda vas, promatra crveno lice u kojemu ključaju suze, gleda crvenu vatrenu kuglu u vlažnim očima i oboje znate da ćete se boriti, da ćete se oboje boriti, sve dok ne dođe velika ptica.

Ponovo zujanje i više niste sigurni je li to neslana šala prenapetih osjetila ili zaista odzvanjaju zvončići: osa se podiže, polagano, smireno, polijeće gledajući vas kao da vas time želi blagosloviti, jedan krug oko vas i prhne dalje, dalje od stvorenja kojemu je možda spasila život, i zvonjava je sve jača, možete je lokalizirati, dolazi odozad, negdje

iza zadnjeg brdašca zvecka i govori vam da je vrijeme da dođete sebi, saberete se i ustanete, da novome danu dobacite “Hej, ovdje sam!” i da odluku ostanka na životu učvrstite čineći prvu radnju, koja mora biti neopoziva, radnju koja je ujedno i ne izbjegljiva: morate dolje u auto jer će ga pronaći. I ne smijete dalje vrijeđati vojnike igrajući igrice, reći ćete im da ste se htjeli ubiti jer više niste vidjeli smisao, neki pas laje i vi se okrećete i pred vama stoji velika koza s bistrim očima i dugačkim zubima, gleda vas, fiksira vas nepokretno prijeteci sve dok ne dođe vlasnik, pastir koji sa svojim stadom prelazi ovaj kamenjar. Dječak podiže štap i pušta ga da padne tihim, ali čistim udarcem na kamen, na što se pas okreće i vraća mu se, nakratko mu se naslanja na nogu pa se ponovo posveti svojim kozama: navodi ih dalje od spodobe, koja se ne uklapa u sliku i koja ništa nije izgubila u njegovom svijetu, dalje od još jednog, koji je zaražen virusom ludila.

Dječak ne govori ništa, niti se ne trudi pozdraviti vas, i postajete svjesni kakav ste dojam stvorili kod nekoga tko u najranije jutro prelazi sa svojim kozama preko brda i iznenada naleti na taj lik u crnom, s ogromnim pištoljem u ruci i mislite, o Bože, dječak je zapravo ostao nevjerovatno opušten spram situacije i prizora koji mu pružate.

Izrazito polako spremate pištolj, sasvim usput, tada mu mahnete s desnom, sada slobodnom rukom i pastir kimne, okrene se i krene na lijevo, nestaje iza brdašca iza kojeg je došao, i vi sjedite i znate da će dječak sresti ljude, ako se ne požurite, i da će nekome reći da na brdu sjedi luđak u crnom, s pištoljem u ruci i nadate se da će to biti civili ili možda vojnici, kojima će to ispričati, samo ne policajci ili pak onaj od prošle noći, dakle ustajete.

Koraci su klimavi, ali uspijevate ne posrtati i ne pasti na nos; ili se noge sjećaju puta ili su to umor i prazna glava i čemu kuhane pileće nogice s pejotlom i sokom koke kada je dolje otok i Mjesec i Sunce i more i planina i besmisao i bogomposlane ose i velika ptica sa svojim tenkovima i granatama i tanadi.

Auto je zaključan, morat ćete čekati, pa sjednete pokraj njega, puštate noge da vise preko zidića, gdje more trideset metar niže šumi, još tiho, jedva da se pomiče, kao u nekoj kadi, gotovo uljasto, valovi će se tek kasnije pojaviti, zajedno s vjetrom, pa čujete motor, izdaleka, i kako se sve više približava čujete kako se njegov jauk koji odjekuje iz klisura i

brda, uz škripu kočnica, koje naizgled beskonačno dugo blokirane klize po asfaltu, utihnjuje u bučnom brujanju. Ovdje su, kako bi vas pokupili.

Lakoća koju ste pred nekoliko trenutaka još osjećali nestala je, kao da ju je snažna pljuska izbila iz vas, a umor vas pritišće; mogli biste se baciti dolje, i to biste i učinili, zatvorili biste oči, mali pokret i bilo bi gotovo. No na obzoru nema ptice, pa ustajete, stenjući poput starca, vidite ih kako izlaze iz policijskog automobila, jedan u civilu, a drugi u uniformi, koji se odmah hvata pištolja, ali ga ne izvači iz futrole, što vas čudi, vjerojatno zbog američkih filmova i pejtla.

Tražite nekoga, kažete, i onaj u civilu odgovara “da!” pa pita kako ste i vi kažete takotako, imali ste nekoliko teških noći i samo kimnete. “Pištolj”, reče onaj u uniformi drugome u civilu a ovaj ga ignorira i kaže da ne trebate brinuti, sve je u redu, na što kimnete potvrdno i kažete: “Naravno, sve je u redu.” Ali znate da to nije istina i pogledate otok, koji sada izgleda dalje nego u zoru, i odjednom vam, kao nekome tko korača prema tamnici, postaje jasno da ste do grla u govnama i da zaista ništa nije u redu: sada ćete se uputiti ravno prema zatvoru, možda ne zauvijek, ali ipak na duže, jer rat je i suci u ratu imaju i malo pomaknute napatke i pomaknutija raspoloženja nego u miru, i vi se pitate kako možete izaći iz te situacije, a da nikoga ozbiljno ne ozlijedite. Imate još samo jednu patronu metaka, ali to policajci ne znaju.

Policajac u civilu približava se polako dok uniformirani ostaje pokraj auta, s rukom na pištolju, i vi kažete onone u civilu da ste pištolj bacili u more, dolje, i pokazujete preko klisura – ništa bolje nije vam trenutno palo na pamet. On samo kimne, ponovo.

“Sve u redu, nema problema, o tome ćemo poslije na miru”, reče i vi mu idete ususret, približavate mu se na dva metra i zaustavite se i dalje ne obraćajući pozornost na uniformiranog policajca.

“Što sad?” upitate, a on kaže da sada zajedno idete u policijsku postaju, u Senj, gdje ćete o svemu porazgovarati i vidjeti kako se stvar može najbolje i najbrže riješiti. Kimnete glavom i kažete: “OK, idemo!” I policajac u civilu napravi uobičajen pokret i vi prođete pokraj njega prema policijskom Fiatu i uniformiranom policajcu, koji je i dalje usredotočen da se onaj u civilu ne baci na vas odozda i ne sruši vas na tlo, ali ovaj drži odstojanje i vi znate da su na redu lisičine, no tada se sve odvija brzo.

Poslije se pitate koliko će trajati dok vas ne uhvate. Nemoguće je oboriti dva policajca i zavezati ih njihovim lisičinama za auto, a da oni pritom ne dođu svijesti, i općenito: nemoguće je da je to tako jednostavno obavljeno!

S druge strane uvježbali ste udarac unatrag prvi puta s osam godina i nakon toga ga ponovili na tisuće puta. Trik je u tome da ne okrećete ni glavu ni ramena već da udarite poput konja nogom unatrag i protivnika petom odvalite u trbuh – učinak je zajamčen: pogođeni se poput vreće ruši na tlo.

S uniformiranim traje malo duže dok ga ne srušite na tlo, ali kod njega vas potiče snaga očajnika i ona je dovoljna da mu nakon udarca u međunožje snažno zavrtite lakat na zatiljak tako da i on vidi sve zvijezde; ufurani ste i zabavlja vas to, i kada se policajac u civilu uspravi želeći posegnuti za pištoljem, brži ste i čizma vam leti prema njegovoj glavi, koja poleti unatrag povlačeći za sobom tijelo: muškarac leži na tlu i neće se tako brzo osvijestiti.

Uzimate sva tri pištolja, policajac u civilu ima mali revolver na listu, uzimate i dodatnu municiju, sve stavljate u džep jakne i za pojas hlača, odvlačite užasno teška tijela do vrata automobila, otvarate ih te provlačite lisičine oko kvake. Tražite dokumente i ključeve kod obojice i uzimate samo novac – nikad se ne zna.

U automobilu nema više ničega pa razbijate veliku radio-stanicu, uzimate mali walkie-talkie od policajca u uniformi, trčite do roditeljskog auta, razbijate stražnje staklo sa suvozačeve strane, uvlačite se unutra i uzimate ključ. Tek što ste sjeli za upravljač, pokrećete motor i u času je papučica gasa stisnuta do kraja; potrajat će neko vrijeme dok se obojica ne osvijeste. Tada će primijetiti da više nemaju radio-stanicu, ni ključeve od auta ni od lisičina i budući da je prilično sigurno da nijedan od njih nije Hudini, sigurno će proći najmanje pola sata do četrdeset pet minuta dok ih ne počnu tražiti, a u tom trenutku vi ćete biti najmanje četrdeset kilometara dalje, uspinjati se ovim područjem, ali tada, dragi moji, tada postaje napeto: tražit će vas, sa psima i posvuda, šanse su vam male. Ali dok to ne organiziraju i ne pronađu auto vi ćete već biti doslovno preko sedam brda, pentrati se i trčati dok vam ne puknu pluća, ali sada vam valja juriti, voziti kao ljudi.

Nemate ništa za izgubiti, pomišljate dok klizite kroz zavoje, možda nekoliko udaraca prilikom uhićenja, ako vas već ne upucaju na licu mjesta, što ne bi bilo tako strašno jer su novčići za splavara već spremni, kakve, dovraga, dakle ima veze.

Deset minuta i tisuću osamsto udaraca srca poslije, sat u autu pokazuje osam sati. Čvrsto si zadajete da najkasnije u devet ostavite auto. Do tada morate pronaći mjesto, neku klisuru iza koje ćete sakriti auto i otići prema brdu, pobjeći od njega kao Spiderman, kada primjećujete da nemate vode, i onda ulazite u zavoj još luđe, ljutnja, mržnja, panika, ne, ne, samo se smirite, bez panike; već ćete nešto pribaviti, uvijek možete nešto nabaviti ako se mora.

I tako vozite dalje, neprestano mislite kako vas netko promatra, vaši ljudi ili neprijatelj, gore na brdima sjede i ciljaju vas, vaši možda snajperima, neprijatelj zasigurno velikim kalibrom, ali sada ćete se morat nekako naviknuti na pomisli o minama, granatama i tanad, do sada ste jednostavno imali sreće, lude sreće zapravo, i tko zna, možda su policajci dolje uspjeli nekako obavijestiti kolege. A na vidiku nema šume, nema stabla, ni grma, niti travke.

Rekli ste si devet sati i devet sati mora biti, ni minute duže, u devet morate sići s ceste, izaći iz auta, nervozni, jako nervozni, strah od ceste uz obalu, od ljudi, koji mogu pucati na vas. Pa neka, nek sve ide kvragu: dajete gas, gume zahvaćaju cestu, iz zavoja u zavoj škripe, auto se zanosí, nikoga, nema nikoga na pomolu, nitko vam ne dolazi ususret, ni na dva ni na četiri kotača, pet do devet, pokazuje digitalni sat na upravljačkoj ploči – koliko se daleko može stići u pet minuta ako vozite sto na sat? – osam i nešto sitno kilometara, grubi proračun, to je daleko, dovoljno daleko da se stigne do ugibališta, do jednog od onih mjesta s panoramskim pogledom i zahodom uz cestu. Sat nabija tempo, koji se povećava sve dok ne dotaknete znak, lagano stražnjim plastičnim odbojnikom, što je već dovoljan znak da smanjite brzinu, samo malo, i jednako brzo kao klipovi motora nabija srce u sljepoočnicama i ondje je zelenilo, daleko ispred, sada ga vidite, sada ne, lijevi zavoj, desni zavoj, nije više daleko, ondje pripadate, mali, bijeli, vjerni, parking, stabla, usporavanje, kratka strepnja (zaustavi se, dovraga!) i auto poljubi stablo, tek blago, s plastičnim usnama, pa ugasiite dobri motor i zahvalno pomazite upravljač.

Cedulja leži na podu pred suvoznačevim mjestom, obavijest pronalazaču s brojem vlasnika, podižete je i nježno je stavljate na sjedalo, izlazite, dragi auto, dobri auto, definitivno opraštanje: spušten pipac, podignuta kvaka od vrata, i vrata usprkos razbijenom stražnjem staklu su zaključana, ključevi pod prednjim sjedalom. Vrijedi li uopće osiguranje ako vam vlastiti sin ukrade auto? Svejedno.

Pogled preko krova na more, pogled na planinu, pa kao ništa kao preko ceste i u divljim skokovima preko drvlja i kamenja, jarac, ovan, gore na brdo.

Imate još nekoliko cigareta pa nakon dobrih sat vremena neprekidnog veranja, sklizanja, bijega, razbijanja koljena i preklinjanja za milost sjednete drhtavih ruku i klecavih nogu. Iskopavanje upaljača, paljenje cigarete – težak podhvat, onda jedan dim, ah, kako divno, ah, kako je lagana duša, vidi, kako je more lijepo! Samo malo – more? Otoci? Cesta uz obalu? Progonitelji...

Gdje je gumom natopljena, skliska, magistralom nazvana asfaltna zmija po kojoj će doći? Ustajete, držite dlan preko očiju i ona je ondje, cesta, daleko na desno komad i onda još drugi komad daleko na lijevo između bijelih klisura nekoliko metara s žutom crtom po sredini, zabranjeno preticanje. Naizmjenice pogledavate lijevo pa desno, motrite komade ceste i pušite, i polako vam se vratca dah. Ta gdje su policajci? Već su odavno morali stići natrag u Senj i s pojačanjem vam biti za petama.

Hoće li vas pustiti da pobjegnute? Ne. Nemoguće. Naneseno poniženje je preveliko, organizirat će specijalnu postrojbu kako bi ubili lopova, razbijača i potencijalnog izdajnika, špijuna; nakon posljednje akcije rijetko tko će sumnjati u to da policajac, koji vas je zadnje noći optužio za izdajnika domovine imao pravo, sada, kada ste se suprostavili državnoj sili i četiri pištolja sa stotine pucnjeva sakrili u jaknu i hlače, da ne govorimo o radio-stanici, kojom se njihove frekvencije...Radio-stanica?! Nikada se niste njome poslužili, a kamoli posjedovali, gledali ste je kao trogodišnjak Bang&Olfusenovu glazbenu liniju i kao trogodišnjak stali nasumce stiskati gumbe i okretati dugmad za podešavanje; on i off ste odmah svladali, ali kako funkcionira ostalo? "Treshold", piše nejasno, stotine prstiju je prošlo preko toga, okretalo ga gore dolje i iznenada zašumi, digitalni pokazivač pokazuje 10 – na kojoj je frekvenciji policija...?

Nije dobro. Uopće nije dobro. To se može, to se mora moći pronaći! Off! Isključeno, ostavljeno kao komad užarenog ugljena pa zatim petom čizama, i za sigurnost kleknete pa po njemu kamenom sve dok se djelići crne i zelene plastike, šarene žice i raspolovljena antena ne rasprše po pola kvadrtnog metra:

“Ustati, okret i dalje pentranje!” govori, urla, pa to činite, putem se isključi mozak, stanice i sinapse rasprše se miljama na kvadrat, vegetativno penjanje i trčanje, vidno polje maksimum trideset stupnjeva, prolaze sati, nema žeđi, nema bola, nema umora, trans.

Kamenje je promijenilo boju, bijelo je postalo bijelonarančasto, bijelocrveno bijelosivo-tamnocrveno, zašto, pitate se, to je ista planina, moždane vijuge i sinapse ponovo se pokreću i govore vam da Sunce polako zalazi, mogli ste se zaustaviti, okrenuti se, gornjim dijelom tijela prema naprijed, ruku na kukovima i podignuti glavu, i ono je ondje, more, Sunce, nestaje u vlastitom tekućem zlatu, još petnaest minuta i bit će mrak. Također nije dobro.

Gledate oko sebe, kamenje, klisure, šiljaste i oštre, nema ni pola metra ravnog tla na kojemu biste se mogli sklopčati i prenočiti, usta, jezik se javlja, želudac, urla utroba, koljeno, ti kretenu, pomišlja meniskus a glava iznenađujuće mirno kaže: sjesti, opustiti se, razmisliti, i mišići popuštaju, prije nego ste pristali, i stražnjica i trtica podnose bol, one podnose kamenje, ali ostatak tijela za to ne mari – jasna odluka većine.

Traje neko vrijeme, ali ponovo dolazite sebi. I izgleda gadno. Nekoliko trenutaka još i bit će mračno kao u rogu; nije li jučer bio pun Mjesec? Tražite nebo gore, i ono je zaista ondje, još slabašno, poput žarulje s pola watta, ali poznate ga i poznate njegovo Sunce, ono će mu dati struju i ono će ponovno svjetliti za vas kao što je to uvijek činilo: zahvaljujem ti, stari, hvala. Moći ćete ići dalje, bez da slomijete vrat.

Ponovo upaljen mozak proizvodi lica, glasove, mjesta i osjećaje, umjesto transa sada je neprestani san, ne razumijete ništa, jedva nešto preoznajete, lutate kroz oluju sve dok u zbrci tonova, zvukova i glasova ne zaustavite jedan, i to je onaj majke i odmah vam se pojavi njezino lice pred mozaikom različitih slika, zatim očevo lice, i oni su tužni, majčin glas drhti i premda ne razumijte znate što govori, i srce se skuplja i isisava vam krv iz žila i vi je preklinjete da ne brine, sve je u redu i vi ste živi, govorite i pokušavate čak objasniti gdje ste i zašto, ali ne uspijevate, jer su majčino i očevo lice nestali u klupku

snovitih slika dok vi i dalje tražite prave riječi i šalžete im pozdrave i vičete u kaos da ih volite, nakon toga bljesak kroz klupko slika, jedan, dva osmijeha, roditelji, koji su vas čuli, i znate koliko vas vole – samo ih čuvaj, dragi Bože, mislite, čuvaj roditelje i brata i dok vi to mislite oni se rasplinjuju i vi stojite pred kamenitom planinom u sumrak i pokušavate se sjetiti kada je to bilo i gdje, sigurno jednom u djetinjstvu, i gledate oko sebe i osjećate probadajući bol u zatiljku i čujete glas koji više glupane, zatim još dva, koja viču pazi, dovraga, i to su ruke i lijevo koljeno (čiji je glas jači od desnog od kada ste na nogometu ozlijedili meniskus), psuju uglas i iznenada je litica sasvim blizu.

“Vrijeme za stanku”, mislite i pitate se koliko će još trajati dok se ne srušite, dok se dehidrirani, iscrpljeni i premoreni ne skljojate i razbijete si glavu i zauvijek ostanete ležati – mirno, sasvim mirno, dragi prijatelju: pogledaj kako je daleko dolje more, pogledaj kako je ravna litica po kojoj hodaš, pogledaj, ondje, ondje rastu buseni trave kroz kamenje, hajde, izuj cipele, dotakni je, osjeti je, tako, još malo i hodat ćeš po mahovini i zatim će negdje biti voda i leći ćeš pod izvor i piti koliko god želiš, hodaj, hodaj!

“Hodaj”, uzvikuje srce u mjesečini i pumpa i pumpa i pumpa krv, i već ste sasvim gore, i nema ni sto metara dalje, ne može se više gore već lagano prema dolje, gore ste, gore na češlju – samo malo; gdje je ono približno bila linija bojišnice, što su ono rekli, vojnici, kada su se spremali za noćnu izvidnicu? – i onda, upravo u tom trenutku, kao da je pitanje pritisnulo ratni gumb pakla, tutnjava, grmljavina, stakato-udarci, crno nebo u daljini probijeno zelenim, žutim i crvenim strelicama, prodoran lavež strojnica, treštave eksplozije, zaglušujuće zviždanje u ušima i tijelo odgovara prije duha i baca se, skupljate ruke iznad glave, i grmi i muca: “Rat!!!”

I vi ležite usred njega.

